

WŁADYSŁAW POŻARYSKI

MIKROPALEONTOLOGIA W CZECHOSŁOWACJI

WYODRĘBNIENIE mikropaleontologii jako osobnej dziedziny nauki będącej tematem zainteresowań specjalistów nastąpiło stosunkowo niedawno. Większe państwa, szczególnie te, które prowadziły intensywne prace geologiczno-poszukiwawcze za pomocą wierceń, jak ZSRR, USA czy Niemcy, rozbudowały tę dziedzinę już w okresie międzywojennym. W innych, mniejszych państwach zaczęła się ona rozwijać intensywnie dopiero po drugiej wojnie światowej. Do takich państw należy również Czechosłowacja.

Co prawda w Pradze na uniwersytecie niemieckim pracował od wielu lat niedawno zmarły mikropaleontolog prof. A. Liebus, który napisał jedyny bodaj w Europie podręcznik mikropaleontologii. Prace jego nie miały jednak charakteru specjalnie biostratygraficznego, jaki cechuje nowoczesną mikropaleontologię. Nie pozostawił on także uczniów, którzy by kontynuowali jego zamierzenia. W każdym razie dorobek tego badacza, jak również i wielu innych starszych oraz współczesnych mu uczonych zarówno czeskich, jak austriac-

kich czy niemieckich, którzy opisywali mikrofaunę terenów Czechosłowacji, jest bardzo po-
 kazny. Jeśli do tego dodać, iż sąsiednie tereny
 basenu wiedeńskiego i węgierskiego posiada-
 ją klasyczne prace d'Orbigny'ego, Reussa,
 Hantkera i Rzehaka, to należy stwierdzić, iż
 nowoczesna mikropaleontologia w Czechosłow-
 acji miała dobre podstawy rozwoju i uła-
 twione zadanie.

Bezpośredni wpływ na rozwój mikropaleon-
 tologii po 1945 r. miał z jednej strony kon-
 takt w czasie wojny z geologami i mikropale-
 ontologami niemieckimi i austriackimi,
 z drugiej zaś — ogromny rozwój wiert-
 niczych prac geologiczno-poszukiwawczych,
 z którymi wiąże się ich tematyka. Mikropale-
 ontologia w Czechosłowacji zajmuje się głów-
 nie neogenem roponośnym południowych
 Moraw, poza tym fliszem karpackim i paleoge-
 nem basenu węgierskiego. Osobne miejsce
 zajmują zagadnienia mikropaleontologiczne
 niefliszowych facji geosynklynalnych we-
 wnętrnych łuków Karpat w Słowacji. Zna-
 mienny jest brak zainteresowania mikrofauną
 kredy epikontynentalnej Czech i Moraw, co —
 jak twierdzą mikropaleontologowie czescy —
 tłumaczy się brakiem znaczenia praktycznego
 tych utworów. Jedyne prawie opracowania
 otwornic kredowych datują się z końca ze-
 szłego stulecia z czasów Pernera.

Główne ośrodki badań mieszczą się obecnie
 w trzech miastach uniwersyteckich odpowia-
 dających trzem dzielnicom Czechosłowacji,
 a mianowicie: w Pradze, Brnie i Bratysławie.
 Najważniejszym ośrodkiem jest Praga, gdzie
 mikropaleontologia rozwija się w Instytucie
 Geologicznym (Ustředni Ústav Geologický),
 gdzie pracuje dr M. Vasicek, oraz na Uniwer-
 sytecie Karola, gdzie interesuje się nią dr V.
 Pokorný. Obaj badacze — wybitni specjaliści
 w tej dziedzinie — posiadają pracownie ma-
 łe, ale dobrze wyposażone w sprzęt i literaturę.
 Zajmują się oni obecnie zagadnieniami
 biostratygrafii fliszu i neogenu Moraw. Flisz
 jest tu bardzo podobny facjalnie i faunistycz-
 nie do naszego fliszu z Karpat Środkowych
 i Zachodnich. Dr V. Pokorný, pracujący obec-
 nie nad eocenem fliszowym, zajmował się rów-
 nież mikrofauną paleozoiczną, opisując ostro-
 kody i otwornice dewońskie.

W Instytucie Geologicznym opracowywane
 są głównie zagadnienia biostratygrafii neoge-

nu basenu przedkarpacciego na Morawach.
 Znaczna miąższość tych utworów i monotonia
 litologiczna, jak również skąpe występowanie
 makrofauny wysuwa na pierwszy plan w za-
 gadnieniach stratygraficznych metodę mikro-
 paleontologiczną. Mikrofauna jest tu bowiem
 dość liczna i można wśród niej wyróżnić pew-
 ne formy przewodnie dla poszczególnych pię-
 ter. Formy te nie są jednak tak liczne, aby
 można je było przyjąć jako podstawę podzia-
 łu. Robione są więc próby oparcia stratygra-
 fii lokalnej na zmianach morfologicznych jed-
 nego jakiegoś pospolitego w całym profilu ga-
 tunku, z tym że zmiany te posłużą do schara-
 kteryzowania poszczególnych poziomów.

Zarówno dr M. Vasicek, jak i dr V. Pokorný
 są geologami i mają za sobą prace geologiczne.
 Wszystkie ich opracowania mikropaleontolo-
 giczne są więc ściśle powiązane z facją, pa-
 leogeografią i tektoniką. Do ciekawszych za-
 gadnień opublikowanych ostatnio przez dr M.
 Vasicka, a nie wiążących się bezpośrednio
 z biostratygrafią, należą rozważania nad pse-
 udoasocjacjami. Omawia on tam między inny-
 mi obecność otwornic na wtórnym złożu w les-
 s.e. Jeżeli chodzi o mikropaleontologię w Pra-
 dzie, należy jeszcze podkreślić, iż w ośrodku
 uniwersyteckim stoi na wysokim poziomie foto-
 grafowanie otwornic i małżoraczków. Poza tym
 pojedyncze prace o otwornicach i małżo-
 raczkach publikują paleontologowie pracujący
 w innych instytucjach.

Drugi ośrodek mikropaleontologii znajduje
 się w Brnie, w instytucji centralnej poszuki-
 wań złóż ropy naftowej. Tu praca ma nieco in-
 ny charakter niż w Pradze. O ile bowiem pra-
 cownie mikropaleontologiczne zarówno Insty-
 tutu Geologicznego, jak i Uniwersytetu dobie-
 rały sobie zagadnienia nie zawsze związane
 aktualnie z robotami poszukiwawczymi, o ty-
 le w Brnie opracowuje się wyłącznie biostra-
 tygrafię terenów poszukiwań. Pracami otwor-
 nicowymi kieruje dr E. Hanzliková zajmująca
 się fliszem. Dr K. Slaviková opracowuje na-
 tomiaś oligocen pannoński z terenów wschod-
 niej Słowacji.

Prócz tej placówki istnieje poza Brnem tere-
 nowa pracownia mikropaleontologiczna ko-
 palniana zajmująca się neogenem, kierowana
 przez K. Horcica. Wszyscy wyżej wymienieni
 badacze posiadają już bogaty dorobek nauko-

wy. Niestety, ścisły związek z pracami wiertniczo-poszukiwawczymi utrudnia im znalezienie czasu na przygotowanie do druku prac naukowych. Dodać należy, że w Brnie prowadzi prace nad małżoraczkami prof. Berousek, który bardzo gruntownie zajmuje się zagadnieniem systematyki tej grupy.

Trzeci ośrodek mikropaleontologii znajduje się w Bratysławie i ma podobny charakter jak i ośrodek w Brnie. Znajduje się on w Słowackim Instytucie Geologicznym (Slovensky Ustredny Ustav Geologicky), a prowadzi go dr V. Kantorowa. Głównym zagadnieniem, które się tu opracowuje, jest biostratygrafia miocenu i oligocenu basenu węgierskiego oraz kreda skałkowa. Znaczne zaabsorbowanie pracowników robotami geologicznymi uniemożliwia na razie ogłoszenie w formie publikacji bogatych wyników, jakie dotychczas osiągnięto.

Osobną pozycję zajmuje geolog prof. D. Andrusow, pracujący w Zakładzie Geologii Wyższej Szkoły Technicznej w Bratysławie. Ma on bardzo bogaty dorobek mikropaleontologiczny w swych pracach stratygraficznych

z wewnętrznych łańcuchów Kárpát. Wobec ubóstwa makrofauny w tych warstwach, opierał on często wnioski stratygraficzne na mikroorganizmach z różnych grup. Opisał również mikrofauny otwornicowe z neogenu Moraw i Słowacji.

Biorąc ogólnie, mikropaleontologię współczesną Czechosłowacji cechuje wielki dynamizm przeważnie młodych pracowników i ścisły związek z aktualnymi zagadnieniami geologii poszukiwawczej. Dość liczne publikacje nie odzwierciedlają jeszcze dotychczas całego bogatego dorobku i są na ogół drobne.

Na razie nie zanoszą się na wydanie opracowań monograficznych. Natomiast poziom przyczynków jest bardzo wysoki a tematyka szeroka.

Dodać należy jeszcze, iż mikropaleontologia jest obecnie wykładana w Czechosłowacji na dwóch uniwersytetach: w Pradze dla studentów paleontologii i w Brnie dla geologów naftowych.